

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Argumentum, Titulus & Præfatio Operis ad nostrum magis accedentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

in Corpore, esse *Commissarium*, coram quo negotium informatum & decifum fuit. 5. Auditores ter in hebdomada pro Tribunali fedent, omnes enim Decifiones in utraque Collezione compilatæ, Luna, Mercurii, aut Veneris diebus latæ funt.

6. Congregationes de Regularibus, de Causis Epifcoporum, Cardinalium Tridentini Concilii Interpretum, aliquandò ROTAM confultunt; plures *Decifiones* illud indicant.

Multa fupersunt obfervanda in illis *Decifionibus*, quæ hic omittimus, quoniam ea non fpectant Capita in Indicibus five Extractis fuperioribus commemorata. Adiciemus duntaxat, eas *Subscriptione* carere, multas non effe contradicorias, ut potè quæ juxtà unius Partis informationem datæ funt; ceteræ funt contradicoria, quæ utraque Parte informante datæ funt. Hæ ab illis diftinguuntur, his verbis, quibus clauduntur, *ita decifum, vel conclufum, vel refolutum utraque Parte informante. In illis dicitur, una Parte informante.* Illæ fæpius retractantur, cum Pars, quæ audita non fuit, audientiam poftulat, atque impetrat. Multa verfantur circa res merè temporales, nempe Succelfiones ab Inteftato, Teftamenta, Donationes. Quod mirum effe non debet, quoniam Pontifex, à quo Tribunal illud Jurisdictionem fuam accipit, Princeps effe Temporalis, non fecus ac Spiritualis. Partim, ob eandem caufam, idem Tribunal nofcit de Poffefforio omnium Rerum Ecclefiafticarum, etiam Mixtarum, Patronatûs, Beneficiorum, Decimarum, Cenfus & Procurationis, Oblationum.

TITULUS XXV.

Observationes circa Opera facta ad progressum in Studio Juris Canonici, five Speculativo, five Practico, faciliorem præstandum, ubi specialiter difcuntur ea, quæ Jus illud in Regulis diftributum continent.

CAPUT UNICUM.

Ubi conferitur Methodus VIGELIANA, cum Opere, quod in lucem damus.

Absolutâ Collatione Corporis Juris Ecclefie Latina cum Corpore Juris Ecclefie Græcæ, mutuâque Partium Corporis ejufdem Comparatione, item Collektionis GRATIANI, cum omnibus, quæ eam præcefferunt, aut fecutæ funt: & fic datâ jultâ notione Juris utriusque & Partium, quibus confat, per obfervationem rerum eis communium, aut peculiarium; fimilem duximus inftituendam effe Collationem Operum huic noftro affinium, ad procurandam illorum cognitionem obfervandumque eorum à noftro difcrimen, aut fimilitudinem. Hoc aliis deſtructis ac depreſſis ſubſtituere, eique palmam dare nullatenus intendimus, nihil Viro Juri operam danti, turpius reputantes, quàm oblivionem aut neglectum præcipui Præceptorum ejus, quo Jus fuum cuique tribuendum effe, admonemur.

ARGUMENTUM, TITULUS ET PRÆFATIO
Operis ad noſtrum magis accedentis.

Primum illorum Operum, à quo exordiemur, effe Liber NICOLAI VIGELII inſcriptus, NICOLAI VIGELII de Dreiffa, Heſſorum Jurifconfulti, *Methodus Univerſi Juris Pontificii*, five quia magis noſtro inſtituto affinis effe, five quia valdè commendatur in Titulo, *abſolutiſſima.* Plures ipſius factæ fuerunt Editiones; ea, qua utemur, effe Baſileenſis anni MDCXVI, quæ dicitur in Titulo, *methodo Juris controverſi aucta; nunc demum Additionibus methodi Juris controverſi auſta.* Methodus hæc dividitur in *Quinque Libros*, in quibus Juri Canonico Jus Civile jungitur, ut oſtendatur eorum difcrimen aut fimilitudo. Opus

Tom. I.

Archiepiſcopo Moguntino dicatum effe, ut probat inſcriptio & ipſius Libri, & Præfationis. In hac Autor conſilium exponens, Theoria Praxi accommodandæ, neceſſitatem agnoſcit, jungendorumque Principiorum Juris, Conſuetudini Forenſi, methodi condendæ in Scholis & in Jure utilis; reducendarum omnium Cauſarum in Quæſtiones Juris, mutatis in Theſes Hypotheſibus, adjuvandorum Patronorum in rependiendis rationibus Partium litigantium, iſque facilè propugnandis, & Judicium in iis, ad Litium Definitionem, juſtè applicandis. Hoc ſibi perſuadens, ſibi proponit expoſitionem Juris per Actiones five Regulas, Exceptiones, Replicationes, Duplicationes, Triplicationes, & fic contendit, ſe omnibus profuturum; quippe Jus Actoris vulgò fundatur in aliquo Principio aut Regulâ Juris, cui Reus Exceptionem opponit; Prima autem Actoris reſponſio vocatur *Replicatio*; Secunda Rei, *Duplicatio*; Secunda Actoris, *Triplicatio*; & fic deinceps. Verba hæc, & res, quam ſignificant, uſurpata fuè in Gollis, ut diſcitur ex *Artic. III. Tit. XIV. Conſtitutionis an. MDCXLVII.* Sic concepto. *Abrogamus uſum Duplicationum, Triplicationum, additionum Primarum & Secundarum, aliarum-ve Scripturarum ſimilium; vetamus, ne quilibet Judex eorum rationem habeat, aut eos in taxam admittat.* Hæc eadem verba explicantur à CANISIO in *Summâ ſua Juris Canonici Lib. IV. Tit. VI. §. ult. de Replicationib. & Duplicat.* inſcripto. *Atque hæc quoad exceptiones Rei conventi, quæ nonnunquam contrariis Exceptionibus ruſus ab ipſo Actore retunduntur; quæ proprio nomine vocantur Replicationes, quaſi per eas replicentur, id eſt, reſolvantur Exceptiones Rei. Quæ ſi ruſus, aliis Exceptionibus à Reo impugnantur, vocantur Duplicationes, & contra hæc ſolent dari Triplicationes. Ruſus contra Triplicationes, Quadruplicationes, & ita deinceps, Quæ tamen multiplicatio de Jure Canonico non admittitur, ſaltem quod ad teſtes antea productos attinet, quos tertio reſutare non licet, ne nimium extrahatur Judicium: de quibus rebus ſuſius agetur inſrâ ſuis locis.*

De Regulâ accipimus id, quod VIGELIUS de Actione dicit, quia in totius Operis curriculo REGULAM vocat id, quod in Præfatione ACTIONEM nuncupaverat. Ejuſmodi rationes five media ipſi adeo neceſſaria videntur ad litem, ut exiſtmet iis fieri conteſtationem litis, quæ eſt fundamentum litis, *Licet enim, inquit, omnes fateantur litis conteſtationem Judicii fundamentum eſſe; quid tamen litis conteſtatio ſit, & quomodo conteſtanda, nemo intelligit, & ita in ipſo Judicii Fundamento aberratur ab omnibus: tùm adjicit, juxtâ Legem SEVERI & ANTONINI, litem conteſtatam videri, cum Judex, expoſito in judicio negotio, cauſam audire cœperit; undè concludit, Conteſtationem fieri, cum per noſtro affinem, Exceptionem, Replicationem &c. Judex ſtatim Cauſæ cognoscere cœperit, „ Imperatores SEVERUS & Antoninus Auguſti, Lis, „ inquit, tunc conteſtata videtur, cum Judex per „ narrationem Judicii, cauſam audire cœperit: quorum „ verborum ſenſus hic eſt, litem conteſtatam videri, „ cum per Actionem, Exceptionem, Replicationem, „ & alia hujusmodi Cauſæ argumenta, in Jure utrim „ que propoſita, Judex id, in quo Cauſa conſtitit, „ ſeu ſtatim Cauſæ, cognoscere cœperit; nec enim „ audire Cauſam aliò ſpectat, quàm ut Judex ſtatim „ totius negotii cognoscat. Itaque juxtâ illum, Lis ſeu Cauſa non cenſetur conteſtata, niſi perfeſtè informata ſit, quod verbis ſequentibus magis inculcat. Quod igitur in Judicio Actio proponitur, excipitur, replicatur, duplicatur &c. omne eo pertinet, ut Judici Status negotii conſtare poſſit. Circa quod aliter ſenſit, quàm cæteri, ut oſtendetur agendo de Litis conteſtatione. GONZALEZ in Cap. I. de Litis conteſtatione, genuinum Legis ab Autore laudatæ ſenſum, ab ejus opinione longè diverſum aperit.*

Cum poſteâ oſtendiſſet Advocatos & Judices omnes Cauſas ad Quæſtionem Juris reducere debere laudatæque hunc in ſinem CICERONE, veteribus Juris

Z

con-

consultis, atque Imperatoribus; & proinde Causas in Tribunalibus agitandas esse eadem methodo, quæ Quæstiones Juris in Scholis, objicit 1. Imperatores in Scriptis suis Circumstantiarum, Personarum ac Rerum, mentionem facere. Respondet, eos in Decisione non hæere in specie Facti, sed transire ad Quæstionem Juris in eam ortam, & rescribendo v. g. *TITUM*, qui *Stychum* Servum antè Calendas Martias dare promiserat, ipso ante diem mortuo, sine dolo & fraude *TITUM*, à promissione suâ liberari; definire, debitorem à debito liberari per interitum rei debitæ, antè diem solutionis, sine culpâ ac dolo accidentem.

Sibi objicit 2. Leges aliquandò præcipere Judicibus, ut faciliores aut severiores sint pro qualitate Personæ aut Causæ. Respondet, hoc non habere locum nisi in Causis, quarum in Judicium voluntati ac prudentiæ Judicis permittitur; in his autem casibus contestationem Litis non esse necessariam, Judicemque Statui Causæ non alligari. Rectius, ut opinor, respondisset, si dixisset, Personæ aut Causæ qualitate, tunc majorem aut minorem severitatem potest, & sic illas etiam Causas ad Quæstiones Juris reduci.

Sub finem pollicetur, Juventutem quæ suâ Methodo in Scholis utetur, ad pugnas Forenses aptiorem profecturam, & sic fore (quod in Præfatione primæ Editionis promiserat) ut instituatur Viri, qui plures Lites uno anno conficiant, quàm antèa decem annorum spatio, absolvabantur, certiorique modo id exequantur. Obiter asserit, se Operi suo inseruisse, quidquid in Jure Canonico reperit, quod ubique Pontificium vocat; perinde ac si à solo Summo Pontifice emanaret. Factum hoc facile probari possit. Solum Argumentum Censurarum contrariæ Parti favet, perinde ut Materia Religioforum. Hic iterat, quod jam in *Titulo* dixerat, se Jus Civile, cum Jure Canonico conferre, & declarat, se, sicut in suâ *Juris Civilis Methodo*, abstinuit à proferendâ sententiâ suâ circa Quæstiones, quas agitavit, similem in hac rationem secutum fuisse. Hoc quidem expressè non facit, satis tamen opinionem suam promittit, per applicationem Textuum ad Juris Quæstiones, eos à genuino sensu in suum detorquendo, ut patebit ex pluribus exemplis mox referendis.

Nescimus quem successum habuerit hæc Methodus; discimus duntaxat ex initio Præfationis, eos qui Tribunalia Justitiæ frequentabant, coactos fuisse eam suspectam Principibusque odiosam facere. Undè ille protectioni unius ex iis Principibus eam committit, ipsamque à Criminationibus purgare nititur, propositis commodis, quæ ab eâ emerfura sperat. Fortè ob novitatem initio neglectam ac rejectam, usus deinceps istam Methodum gratiorem fecit. Ut ut sit, constat Librum magnâ sui parte esse bonam, magnamque ex eo utilitatem hauriri posse, ad cognoscendam Sedem Argumentorum: & methodum ea tractandi, tam in Scholis, quàm in Foro.

Si Judicium de Opere feratur ex Præfatione, illud magna obscuritate magnaque implicatione laborat, ob Replicationes, Duplicationes, Triplicationes, quæ reduci potuissent ad Regulas, aut ad Exceptiones; quidquid enim non continetur sub Exceptione, ad Regulam pertinet; cùmque Exceptio generalis est, ipsa est species Regulæ, alii latiori Regulæ subordinata, & sæpè, sicut ipsæ Regulæ, suas infimas Exceptiones habet. Hæ observationes probabuntur, ubi Corpus Operis aggrediemur: sed prius duo sunt præstanda; 1. Respondendum est objectioni adversus id, quod diximus, de affinitate Operis illius, cum nostro, in eo, quòd Argumenta exponat per Regulas, & Exceptiones, quemadmodum faciemus in nostro; scilicet, dici potest, Autorem, per *Exceptionem* intelligere *Defensionem*, sicut, per *Regulam*, intelligit *Actionem*, aut *Petitionem*: consilium ejus esse suppeditare Partibus, Actoris ac Reo, vel Patronis eorum, rationes Jus suum propugnandi nec non Judicibus, media de illis certò ac justè definiendi. Nos autem

per *Regulam* intelligimus *Principia Juris* Generalia ac Specialia, consequentias eorum immediatas, aut mediatas, proximas, aut remotas; per *Exceptiones* verò, casus sub *Regulis* propositis non contentos; nostrumque institutum esse, illas ordine naturali disponere; ita, ut continuâ serie, circa quodvis Argumentum ac partes ejus, reperiantur ea, quæ Jus docet. Scilicet 1. Rerum vocabula, & significationes. 2. Natura earum, similitudo earum, ac dissimilitudo cum rebus affinis. 3. Variæ species illarum; 4. Earum causæ, quo sub nomine comprehenditur earum Finis, Forma, Personæ, quæ jus habent eas faciendi, Personæ, quarum gratiâ aut in quas fiunt, cum Actionibus vel omissionibus in quas cadunt; quod vulgò exprimitur in Scholis per *causas efficientes*; *materiales*, *formales*, *finales*; 5. Earum Effectus; 6. Earum Proprietates, & viæ, quibus destruntur. Item laboramus non solum ad Usum Forensem, sed etiam ad gratiam omnium, qui Decisionibus Juris methodicè ordinatis indigere possunt, sive Simplicium Fidelium, Jurisdictionem habentium, aut secus; sive Ecclesiasticorum Virorum, tam Sæcularium, quàm Regularium, in Dignitate constitutorum aut secus, ad alios de iis erudiendos, aut ad peculiarem suum profectum, tam pro Foro interiori, quàm pro Foro exteriori, Judiciario, aut Extrajudiciario: uno verbo, nos omnes Actiones observamus & exequimur, ob quas hæc Decisiones factæ fuerunt.

En objectio solvenda, quàm illustrare & in sua extensione proponere curavimus, nullâ ex notabilioribus differentiis nostri Operis à *VIGELIANA* Methodo dissimulatâ. Jam respondemus, illa omnia discrimina non obstat, quominus hæc Opera valde affinia sint; nam *Petitio*, quæ justa est, semper fundatur in *Principio Juris*, quod vocari potest *Regula*, v. g. cùm quis petit rem, quàm acquisivit, aut Testamentum, aut Successione ab intestato, Donationem, aut Emptionem, vel Permutationem; Actio ejus innititur omnibus principiis Juris, quæ docent, Testamentum, Successionem ab intestato, Donationem, Emptionem, Permutationem, esse Titulos Acquisitionis legitimos. *Defensio* autem nullam vim habet, nisi quatenus Reus non est in casu *Regularum*, quæ Actionem legitimam faciunt. Nempè, vel quia Titulus Actoris nullus est; vel quia Reus bonâ fide præscripsit. Itaque *Defensio* legitima congruo nomine vocatur *Exceptio* sumpta, ex eo quòd casus, in quo Reus est, non continetur in *Regula* legitime Actionis.

Itaque, si Autor propositum suum ritè implevisset, pro *Regula* tradendo duntaxat Textus legitimos, adhuc subsistentes, atque Argumento congruos, similesque Textus pro Exceptionibus; aut monuisset de abrogatione, aut falsitate Textuum: si justas Divisiones fecisset, quarum membra in aliis contenta non essent; si semper dedisset Summam Textuum pro *Regulis* aut *Exceptionibus* laudatorum, eosque ubi opus erat, exposuisset, ad tollendas difficultates ex eorum obscuritate ortas; si eos perspicuè ac solidè conciliaisset; multùm licet mole minus sit, ad nostrum accessisset; in quo confidimus hæc omnia discendi ritè Juris Canonici adjuncta reperiri.

Alterum Caput absolvendum priusquàm *Methodi* Corpus aggrediamur, est discussio Divisionis ejus, in quâ Autor, servato numero *Librorum* Decretalium, *Titulos*, eorum mutavit, sicut ordinem Rerum. Id probatur per

OBSERVATIONES circa DIVISIONEM Operis.

Quamvis Divisiones Operum, atque ordo Rerum sæpè arbitrarij sint in multis Capitibus, quia cùm Res multas facies habeant, vario modo disponi possunt, eos tamen, qui scribunt circa Opus publicâ auctoritate consecratum, & nihil aliud intendunt, quàm illud utilius efficere, usumque ipsius faciliorem præstare, superflua amputando, vitia ejus

emmen-